

Nyelvek a végtelenhez – véges terjedelemben

Bedecs László: *Nyelvek a végtelenhez*. Napkút Kiadó, Budapest, 2009

Egy ilyesfajta vélemény talán meglepőnek tűnhet egy, a hagyományos olvasói elvárás szerint száraz, szenttelen, tanulmányokat és könyvkritikákat tartalmazó kötet esetében, de úgy vélem, Bedecs László legutóbbi kötete határozottan érdekes és élvezetes olvasmány.

A pozitív első benyomást erősítheti a könyv szép kivitele is – a Napkút Kiadó *Kútfő Bibliotéka* sorozatának harmadik darabja puha kötésben, barátságos zöld-fehér alapszínnel, a borítón Frida Kahlo egyszerre nyomasztó és bájosan szürrealisztikus festményével illusztrálva kínálgatja magát ízletes szellemi csemegeként a költészetéről szóló írások iránt érdeklődő, fogékony olvasónak.

A kötet huszonnyolc könyvkritikát és rövidebb terjedelmű tanulmányt foglal magában, melyeknek közös jellemzője, hogy a kortárs magyar irodalom jelentősnek ítélt szerzőiről és köteteiről szólnak. Támadhatna persze az a benyomásunk, mint

ahogy az irodalomtudományi tárgyú tanulmánykötetek esetében talán jellemző tendenciának tekinthető, hogy íme, megint egy sebtében, szellemtelenül összeválogatott, a szerző utóbbi három-négy évben megjelent kritikáit, recenzióit kötetbe foglaló könyvről van szó, hízlalandó kritikusunk publikációs listáját és szakmai tekintélyét. A helyzet azonban korántsem így áll. Bedecs László kötete meglátásom szerint sokkal több, mint egy fiatal irodalomtörténész-kritikus utóbbi években íródott rövidebb munkáinak mindenfajta koncepció nélkül összeválogatott gyűjteménye. A könyvben olyan alkotók köteteiről van szó, mint *Tandori Dezső*, *Fecske Csaba*, *Baka István*, *Várady Szabolcs*, *Turczai István* vagy *Marno János*, s ezek persze csupán példák az elemzett-recenzált költők közül. Közös bennük persze, hogy szinte kivétel nélkül mind az idősebb költőnemzedék mára már kanonizált, reprezentatívnak tekinthető, számos-számtalan díjjal kitüntetett alakjai, akiknek lírai beszédmódja és irodalmi jelentősége már most, a jelen irodalomtudományi diskurzusában is termékeny elméleti viták tárgyát képezi.

Bedecs konzisztensen válogatott saját tanulmányai közül, e válogatás eredménye pedig egy olyan tanulmánykötet lett, mely körülhatárolható koncepciót, irodalomtörténet-írási vállalkozást valósít meg. E vállalkozás célja nem más, mint hogy egybegyűjtse azon reprezentatív szerzők utóbbi években megjelent műveit, melyek a kortárs magyar költészet lírai beszédmódjainak keresztmetszetéül szolgálhatnak. A kötetből valóban megtudhatjuk, nagyjából kik azok, illetve hogyan, milyen poétikai elvek szerint írnak azok a már nem pályakezdő,

sokkal inkább idősebb és évtizedek óta kanonizált kortárs magyar költők – legalábbis a szerző álláspontja szerint –, akiket irodalmi jelenünk pillanatában érdemes olvasni. S persze amennyiben érdemes őket olvasni, azt is megtudhatjuk, mi is teszi őket olvasásra érdekessé. A könyv nem csupán egyszerű kritikagyűjtemény, hanem merítés az utóbbi évtized magyar költészetéből, s e hálóban talán kortárs irodalmunk legértékesebb alkotói, művei akadtak fenn. A szerző következetesen keresi a választ többek között az alábbi kérdésekre. Mennyiben változtak az elmúlt évtizedben a költői megszólalás feltételei? Hogyan tekinthetünk ki a jelen poétikai horizontjából a múlt horizontjára? Milyen viszonyban van a ma alkotója a hagyománnyal, folytatja-e vagy megtagadja azt, esetleg ellentmondásosan viszonyulva hozzá egyszerre mindkettőt megcselekszi? A kötet kritikái, tanulmányai persze önmagukban is megállják a helyüket, hiszen jórészt egy-egy szerző egy-egy konkrét kötetét értékelik, helyezik el napjaink irodalmi diskurzusában. E tanulmányok mégis kezelhetők egy nagyobb irodalomtörténeti vállalkozás részfejezeteiként is, melynek célja nem kevesebb, mint a fentebb ismertetett kérdések megválaszolása. Az elemzésre választott művek listája jól példázza azt az ellentmondást is, hogy utóbbi évtizedeink magyar irodalmában mennyire megrendült a világ mondhatóságába és megérthetőségébe vetett hit, ugyanakkor mennyire jelenvalóan tapintható napjaink idősebb magyar lírájában is a világ költői szó általi leírhatóságának és megérthetőségének igénye.

Külön kiemelhető erénye a kötetnek, hogy Bedecs nem töltötte meg a hasonló szövegeket sok esetben szárazzá, szentvelenné változtató szaktudományos hivatkozásokkal, lábjegyzetekkel. Épp ellenkezőleg, talán ha az idestova harminc írás közül három-négyben található elvéve egy-egy hivatkozás, lábjegyzet. S bár a kötet maga kétségkívül irodalomtudományi munka (tudományossá nyilván nem pusztán a jegyzetapparátus emelheti), nem idegeníti el magától az olvasót azáltal, hogy pusztán szűk szakmai közönségnek, mintegy a beavatott keveseknek szólva elveszen a tudományosság látszatát kétségkívül erősítő hivatkozások és idegen szakkifejezések dzsungelében. A szerző stílusa sokkal inkább esszéisztikus, közvetlen, az átlagolvasó – már amennyiben lehet még manapság e szót használni – számára is érthető, élvezhető. A hivatkozások sok helyütt való mellőzése a szerzőnek arra is lehetőséget biztosít, hogy a kanonizált szakmai vélemények citálása helyett saját, eredeti gondolatait és interpretációit ossza meg olvasójával. Saját véleményével pedig nem egy helyütt sokkal mélyebbre hatol és eredetibb következtetésekre jut, mint ha megrekedne a hatástörténeti tudatból kifolyólag a jelen pillanatában éppen kanonizáltak számító szerzők és művek túlzott citálásának igencsak elterjedt gyakorlatánál.

Kiemelném továbbá, hogy a kötet invenciózus, eredeti témákat felvető tanulmányokkal zárul, olyanokkal, melyekkel a kortárs magyar irodalomtudományi diskurzus vajmi keveset foglalkozik. Egyrészt figyelemre méltó a gyerekkersek nyújtotta lehetőségeket vizsgáló tanulmány, másrészt a digitális korszak költészetéről elmélkedő írás, s végül, de nem utolsósorban a napjaink fiatal magyar költészetéről írott, összegző jellegű ismertető is. E témákat a szerző talán nem véletlenül hagyta köteté végére. A kanonizált, ismert, idősebb költők művei között való forgolódást, a jelen irodalmi nagyságai előtti főhajtást

kitekintés, a jövő, illetve kortárs magyar irodalmunk berkeiben valamennyire marginalizált témák felé fordulás követi. Ez pedig, úgy vélem, egy ilyesfajta irodalomkritikai mű keretei között mindenképpen példaértékűnek tekinthető. Egy elemző munkának mindenképp csak erényére válhat, ha a jelen horizontjából nem csupán a tradíció és a múlt történeti horizontja felé tekint vissza, hanem mintegy Janus-arccal egyszerre pillant a jelenből a múltba és a jövőbe, felvetve a különböző poétikai horizontok átmetszésének lehetőségét.

A végtelenhez szóló nyelvekről való elmélkedés terjedelme, még ha Umberto Eco vagy Derrida alapján úgy is gondoljuk, a mű befogadása szempontjából nyitott, lezáratlan, azaz mintegy végtelen, sajnos, mivel nyomtatott formában megjelent könyvről van szó, nagyon is véges. E véges kereteken belül azonban talán nyújt annyit, amennyit egy hasonló témában íródott, kisebb műveket koncepciózusan elrendező könyvnek az olvasó számára nyújtania kell.

Kántás Balázs

